

viduals, the formation of values reflects the life significant activity of the personality (formation of ideals). It is associated with the assessment that accompanies virtually all acts of mental activity of the subject, leading to the formation of subjective image of the objective world.

Key words: values, life values, personality structure, professional orientation, activity of the personality.

Received October 17, 2014

Revised November 18, 2014

Accepted December 06, 2014

УДК 159.922.6:37.015.3

Л.В. Пастух
pastyhu@meta.ua

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СЕНЗИТИВНОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Pastukh L.V. The peculiarities of motivational component of practical psychologists' sensitiveness in the system of education / L.V. Pastukh // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 421–434.

Л.В. Пастух. Особливості мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти. У статті показано значущість мотиваційної складової сензитивності особистості практичних психологів системи освіти. За узагальненням результатів теоретичних досліджень з проблеми сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів та її складових обґрунтовано добір методик для визначення рівня розвитку мотиваційної складової сензитивності. Наведено результати дослідження особливостей мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти. Проаналізовано значущість сензитивності для практичних психологів і рівень їх орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, які виступали емпіричними референтами досліджуваної складової. За результатами узагальнення цих двох показників визначено рівні мотиваційної складової сензитивності особистості практичних психологів системи освіти. Зроблено висновок про переважання у практичних психологів середнього рівня розвитку мотиваційної складової сензитивності (понад дві третини респондентів).

Виявлено гендерно-вікові особливості мотиваційної складової сензитивності практичних психологів. Встановлено, що у практичних психологів, старших за віком, рівень мотиваційної складової сензитивності вище. Виявлено, що вищий рівень мотиваційної складової сензитивності більше властивий практичним психологам жіночої статі, ніж чоловічої. Зроблено припущення про те, що відмінності у рівнях мотиваційної складової практичних психологів системи освіти проявляються за рахунок більш вираженої орієнтації жінок-практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, порівняно із чоловіками.

Окреслено доцільність емпіричного дослідження інших складових сензитивності особистості практичних психологів системи освіти (психофізіологічної, когнітивної, поведінкової, емоційної) і визначення на цій основі інтегративного показника та соціально-демографічних (вік, стать, місце проживання) та організаційно-професійних (тип навчального закладу, кваліфікаційна категорія) чинників сензитивності.

Ключові слова: сензитивність, складові сензитивності; мотиваційна складова сензитивності; практичні психологи, гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом; значущість сензитивності; рівень розвитку мотиваційної складової сензитивності.

Л.В. Пастух. Особенности мотивационной составляющей сензитивности практических психологов системы образования. В статье показана значимость мотивационной составляющей сензитивности личности практических психологов системы образования. На основании обобщения результатов теоретических исследований проблемы сензитивности как профессионально важного качества практических психологов и его составляющих обоснованы методики определения уровня развития мотивационной составляющей сензитивности. Представлены результаты исследования особенностей мотивационной составляющей сензитивности практических психологов дошкольных, общеобразовательных, внешкольных, интернатных и профессионально-технических учреждений образования. Проанализирована значимость сензитивности для практических психологов и уровень их ориентации на гуманистически-экзистенциальный тип отношений с клиентом, которые выступали эмпирическими референтами исследуемой составляющей сензитивности. На основе результатов обобщения этих двух показателей определены уровни мотивационной составляющей сензитивности личности исследуемых практических психологов системы образования. Сделан вывод о доминировании среди практических психологов системы образования среднего уровня ориентации развития мотивационной составляющей сензитивности (более двух третьих респондентов).

Определены гендерно-возрастные особенности мотивационной составляющей сензитивности практических психологов. Установлено, что у практических психологов старших по возрасту уровень мотивационной составляющей сензитивности выше. Выведено, что высокий

уровень мотивационной составляющей сензитивности более присущ практическим психологам женского пола, по сравнению с мужским. Выдвинуто предположение о том, что отличия в уровнях мотивационной составляющей сензитивности практических психологов системы образования проявляются за счёт более выраженной ориентации женщин-психологов на гуманистически-экзистенциальный тип отношений с клиентом по сравнению с мужчинами-психологами.

Определена целесообразность эмпирического исследования других составляющих сензитивности личности практических психологов системы образования (психофизиологической, когнитивной, поведенческой, эмоциональной) и определение на этой основе интегративного показателя, а также социально-демографических (возраст, пол, место проживания) и организационно-профессиональных (тип учебного заведения, квалификационная категория) факторов сензитивности.

Ключевые слова: сензитивность, составляющие сензитивности; мотивационная составляющая сензитивности; практические психологи, гуманистически-экзистенциальный тип отношений с клиентом; значимость сензитивности; уровень развития мотивационной составляющей сензитивности.

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення ефективності діяльності практичних психологів системи освіти зумовила нагальність вивчення їх професійно важливих якостей. У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження сензитивності особистості фахівців психологічної служби системи освіти в силу специфіки їх функціональних обов'язків, основних напрямів, видів та форм роботи. Адже сензитивність, як свідчать результати теоретичного аналізу літератури [та ін.] є складною інтегративною якістю особистості; особливою, такою, що має емоційну природу, чутливістю до психічних станів інших, їх намірів, цінностей та цілей, здібністю сприймати оточуючий і внутрішній світ, яка дозволяє професіоналам різних рівнів легко орієнтуватись у людських взаємовідносинах, гармонізувати свою поведінку та емоції.

Відповідно до розробленої нами моделі сензитивності практичних психологів системи освіти, йдеться про важливе значення її мотиваційної складової, яка визначається значущістю даної якості для фахівців у поєднанні з орієнтацією на спілкування з клієнтом у гуманістично-екзистенційному річищі [14].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Констатуючи наявність широкого переліку публікацій з проблематики фахової діяльності практичних психологів (Г. С. Абрамова [1], М. О. Амінов [2], О. Ф. Бондаренко [3], І. В. Вачков [4], І. Б. Гриншпун [4], І. В. Дубровіна [8], С. Д. Максименко [10], С. А. Медве-

дєва [11], В. Г. Панок [13], Н. І. Пов'якель [16], В. Е. Пахальян [15], Н. В. Пророк [17], В. А. Семіченко [19], Н. В. Чепелева [20], Т. С. Яценко [21] та ін.), зазначимо, що сьогодні існують різні погляди на проблему професійно важливих якостей практикуючого психолога; вчені подають різні за обсягом та змістом переліки таких якостей. При цьому багато науковців відзначають сензитивність як професійно важливу якість практичних психологів закладів освіти (М. А. Амінов [2], О. О. Грейліх [5], І. В. Дубровіна [8], Ю. М. Ємельянов [9], М. В. Молоканов [12], Л. П. Смашна [5], Н. В. Чепелева [20] та ін.).

Однак питання проблеми дослідження особливостей розвитку сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти розглядалось науковцями-психологами епізодично, фрагментарно. Сьогодні в доступній сучасній психологічній літературі практично немає спеціальних методик як для діагностики сензитивності особистості в цілому, так і, зокрема, для діагностики її мотиваційної складової.

Саме тому **мета статті** – емпірично дослідити особливості мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти.

Виклад основного матеріалу. За узагальненням результатів теоретичних досліджень з проблеми сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів та її складових обґрунтовано добір методик для визначення рівня розвитку мотиваційної складової сензитивності [14]. При доборі діагностичного інструментарію ми керувалися необхідністю дотримання основних психометричних вимог, а також можливістю застосування методик для групової форми проведення.

Також було враховано, що відповідно до розробленої нами моделі сензитивності [14], показниками *мотиваційної складової* є стійке прагнення адресно надавати психологічну допомогу із урахуванням індивідуальних особливостей та актуального стану клієнтів, а також значущість сензитивності як професійно важливої якості для практичного психолога.

Тому дослідження *мотиваційної складової сензитивності* здійснювалося за такими емпіричними референтами, як значущість сензитивності для практичних психологів і рівень їх орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом

Рівень орієнтації практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом визначався за описувальником Т. М. Данилової «Тип спрямованості особистості практичних психологів» [6], а значущість сензитивності для

практичних психологів – за модифікованою нами методикою К. Замфір – А. Реана «Мотивація професійної діяльності» [18]. Сутність модифікації полягала у включенні до переліку мотивів професійної діяльності мотиву «Бажання надавати психологічну допомогу з урахуванням почуттів та станів клієнтів».

За узагальненням результатів двох вищезазначених емпіричних референтів сензитивності (рівнем значущості сензитивності та рівнем орієнтації практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом) встановлено рівні мотиваційної складової сензитивності: високий, середній, низький. Високий рівень мотиваційної складової констатувався за умови високих рівнів значущості сензитивності для практичних психологів і орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, низький – у разі їх низьких рівнів. Усі інші співвідношення зазначених показників було віднесено до середнього рівня мотиваційної складової сензитивності.

На *першому етапі емпіричного дослідження* визначено рівні значущості сензитивності для практичних психологів за модифікованою нами методикою К. Замфір – А. Реана «Мотивація професійної діяльності».

Відповідно до інструкції респондентам необхідно було проанжувати вісім мотивів професійної діяльності в послідовності від найбільш значущих до найменш значущих. Залежно від того, на яке рангове місце досліджувані ставили мотив «бажання надавати психологічну допомогу з урахуванням почуттів та станів клієнтів», ми визначали рівень значущості сензитивності для практичних психологів: високий (1-2 рангове місце), середній (3-5 рангове місце), низький (6-8 рангове місце) (табл. 1)

Таблиця 1

Рівні значущості сензитивності для досліджуваних практичних психологів системи освіти

Рівні значущості сензитивності	Кількість досліджуваних (у%)
Низький	5,2
Середній	42,4
Високий	52,5

З таблиці 1 випливає, що у практичних психологів переважає високий рівень значущості сензитивності (52,5%); середній рівень сензитивності виявлений у 42,4%, а низький – у 5,2% досліджуваних.

Одержано досить високі результати, що, на нашу думку, є закономірним явищем, зумовленим специфікою змісту роботи

практичних психологів, ефективність і результативність якої напряму залежать від усвідомлення необхідності надавати психологічну допомогу з урахуванням почуттів і станів клієнтів, іншими словами, від сензитивності. На нашу думку, ці результати також можуть слугувати свідченням того, що сьогодні, в значній мірі, професію практичного психолога обирають особи, для яких надання допомоги іншим людям є покликанням.

Щодо респондентів із низьким рівнем значущості сензитивності, необхідно зазначити, що не зважаючи на те, що на перший погляд їх не дуже багато, разом з тим, недостатнє бажання урахувати почуття та стани клієнтів суперечить етичним та іншим вимогам фахової діяльності працівників психологічної служби. Тому уявляється доцільним звернути особливу увагу вирішенню цієї проблеми під час проведення формувального експерименту.

На *другому етапі емпіричного дослідження* за допомогою опитувальника Т. М. Данилової «Тип спрямованості особистості практичного психолога» визначено рівні орієнтації практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків із клієнтом (табл. 2).

При цьому ми керувалися таким ключем: високий рівень встановлювався у випадку значного переважання гуманістичного та екзистенційного типу спрямованості особистості досліджуваних практичних психологів, порівняно з егоїстичним та прагматичним. Низький рівень констатувався в разі переваги егоїстичного та прагматичного типів спрямованості. Усі інші співвідношення були віднесені до середнього рівня орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом.

Таблиця 2

Рівні орієнтації практичних психологів системи освіти на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом

Рівні орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом	Кількість досліджуваних (у%)
Низький	15,7
Середній	56,2
Високий	28,1

Дані, наведені у табл. 2, свідчать, що високий рівень орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом наявний лише у 28,1% респондентів, середній – у 56,2%, а низький – у 15,7% практичних психологів, що взяли участь у дослідженні.

Отже, одержані результати дозволяють зробити висновок про домінування серед практичних психологів закладів освіти

середнього рівня орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом (більше половини респондентів), в той час, коли близько третини досліджуваних має високий рівень, а шоста частина досліджуваних – низький.

За результатами узагальнення даних за двома вищезазначеними емпіричними референтами ми визначили рівні мотиваційної складової сензитивності (табл. 3).

Таблиця 3

Рівні мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти

Рівні мотиваційної складової	Кількість досліджуваних (у%)
Низький	13,7
Середній	69,4
Високий	16,9

Як видно з даних, поданих у табл. 3, у досліджуваних переважає середній рівень розвитку мотиваційної складової сензитивності (69,4% респондентів). Високий рівень мають 16,9% досліджуваних, а 13,7% – низький рівень розвитку мотиваційної складової сензитивності. Отже, можна констатувати недостатній рівень розвитку мотиваційної складової сензитивності досліджуваних практичних психологів.

На наступному етапі емпіричного дослідження *визначено гендерно-вікові особливості мотиваційної складової сензитивності* практичних психологів системи освіти.

Так, зокрема, встановлено, що у практичних психологів, старших за віком, рівень мотиваційної складової сензитивності вищий (табл. 4).

Таблиця 4

Рівні мотиваційної складової сензитивності практичних психологів залежно від віку

Вікові групи	Рівні мотиваційної складової, кількість досліджуваних у %		
	низький	середній	високий
до 30 років	16,8	74,8	8,4
30-45 років	13,6	66,8	19,6
понад 45 років	8,8	66,3	25,0

Як видно з табл. 4, високий рівень мотиваційної складової сензитивності мають 25,0% респондентів у групі практичних психологів, що представляють вікову категорію понад 45 років, і лише 8,4% досліджуваних у віковій групі до 30 років. І, на-

впаки, кількість фахівців з низьким рівнем мотиваційної складової сензитивності у групі практичних психологів, яким понад 45 років, значно менше, порівняно з віковою групою до 30 років (8,8,0% проти 16,8% респондентів, відповідно) ($p < 0,01$).

Крім того, виявлено вищий рівень мотиваційної складової сензитивності у практичних психологів жіночої статі, ніж чоловічої (табл. 5).

Таблиця 5

Рівні мотиваційної складової сензитивності практичних психологів залежно від статі

Стать досліджуваних	Рівні мотиваційної складової, кількість досліджуваних у %		
	низький	середній	високий
жінки	12,7	70,0	17,3
чоловіки	33,3	57,1	9,5

Аналіз даних, поданих в табл. 5, показує, що високий рівень мотиваційної складової сензитивності мають вдвічі більше жінок-практичних психологів (17,3% респондентів), порівняно з практичними психологами-чоловіками (9,5%). І, відповідно, втричі менша кількість серед жінок-практичних психологів з низьким рівнем мотиваційної складової сензитивності (12,7% респондентів), порівняно з практичними психологами-чоловіками (33,3%) ($p < 0,05$).

При цьому за результатами дисперсійного аналізу можна припустити, що відмінності у рівнях мотиваційної складової практичних психологів системи освіти проявляються за рахунок більш вираженої орієнтації жінок-практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, порівняно із чоловіками (рис. 1).

Як видно з рис. 1, рівень орієнтації жінок-практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, порівняно з чоловіками-практичними психологами, є значно вищим і з віком цей розрив має тенденцію до збільшення ($p < 0,05$).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у практичних психологів системи освіти переважає середній рівень розвитку мотиваційної складової сензитивності (понад дві третини респондентів). Високий рівень має кожний шостий досліджуваний практичний психолог. Близько десятої частини практичних психологів характеризується низьким рівнем розвитку мотиваційної складової сензитивності.

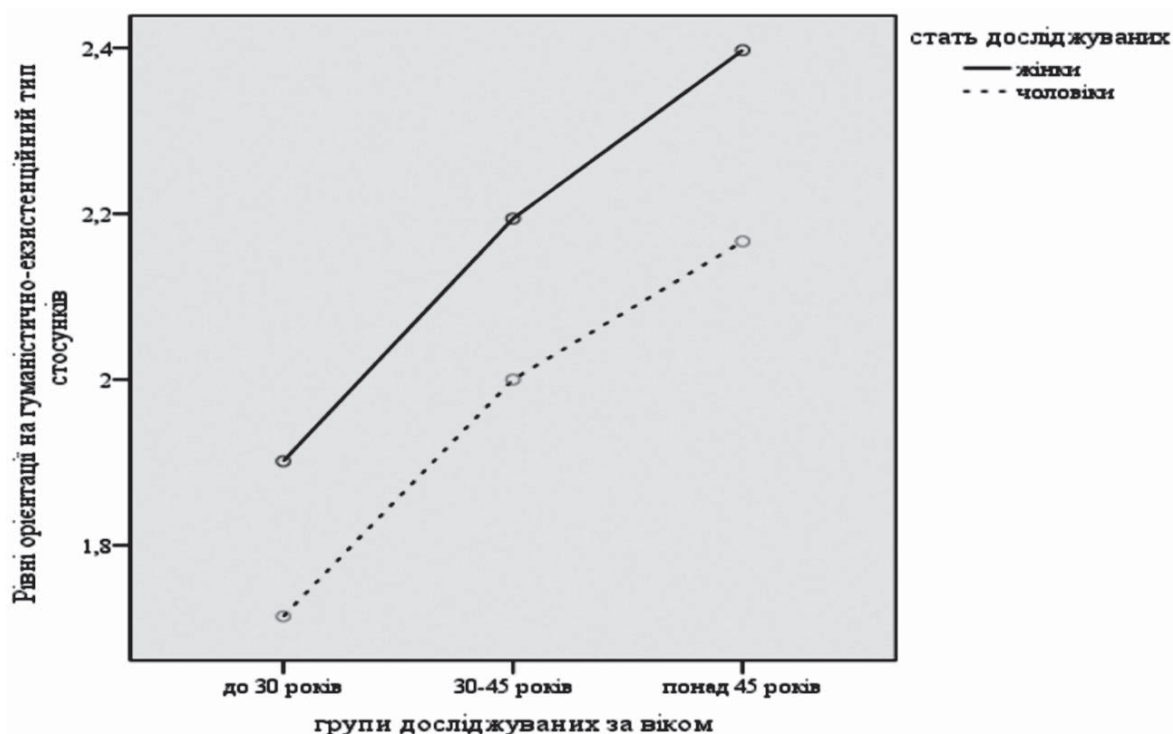

Рис. 1. Особливості орієнтації практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом залежно від віку та статі

При цьому констатовано наявність таких особливостей мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти: 1) недостатню орієнтацію на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом; 2) високу значущість сензитивності лише для половини досліджуваних практичних психологів.

Визначено гендерно-вікові особливості мотиваційної складової сензитивності практичних психологів. Встановлено, що у практичних психологів, старших за віком, рівень мотиваційної складової сензитивності вищий. Виявлено, що вищий рівень мотиваційної складової сензитивності властивий практичним психологам жіночої статі, ніж чоловічої за рахунок більш вираженої орієнтації жінок-практичних психологів на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом порівняно з чоловіками.

У перспективі уявляється доцільним вивчення особливостей і чинників інших складових сензитивності особистості практичних психологів системи освіти (психофізіологічної, когнітивної, поведінкової, емоційної) відповідно до розробленої нами моделі, а також визначення інтегративного показника сензитивності та його взаємозв'язку із соціально-демографічними (вік, стать, місце проживання) та організаційно-професійними (тип навчального закладу, кваліфікаційна категорія) чинниками.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г. С. Введение в практическую психологию / Г. С. Абрамова. – М. : Академия, 1996. – 224 с.
2. Аминов Н. А. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов / Н. А. Аминов, М. В. Молоканов // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13, № 5. – С. 104–109.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 8–11.
4. Вачков И. В. Введение в профессию «психолог» / И. В. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников. – Москва-Воронеж : Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та, 2002. – 255 с.
5. Грейліх О. О. Професійно важливі якості практичного психолога як предмет наукового дослідження / О. О. Грейліх, Л. П. Смашна // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Педагогіка. Психологія. Філософія. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 25. – С. 287–288.
6. Данилова Т. Н. Опросник диагностики типа направленности личности практического психолога / Т. Н. Данилова // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 8. – С. 41–44.
7. Данилова Т. М. Формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього практичного психолога : автореф. дис...канд. психол. наук : спец : 19.00.07- педагогічна та вікова психологія / Т. М. Данилова; Ін-т психології імені Г. С. Костюка АПН України. – К., 2004. – 19 с.
8. Дубровина И. В. Школьная психологическая служба / И. В. Дубровина. – М. : Педагогика, 1991. – 232 с.
9. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. – Л. : ЛГУ, 1985 – 166 с.
10. Максименко С. Д. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С. Д. Максименко, Т. Б. Ільїна // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів ; за ред. С. Д. Максименка. – К. – Тернопіль : Ніка-Центр, 2002. – С. 7–17.
11. Медведева С. А. Розвиток асертивності майбутніх практичних психологів у процесі їх професійного становлення : дис. на здобуття канд. психол. наук : спец : 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Світлана Анатоліївна Медведе-

- ва; Університет менеджменту освіти НАПН України. – К., 2010. – 246 с.
12. Молоканов М. В. Влияние личностных особенностей на профессиональный выбор в практической психологии / М. В. Молоканов // Психологический журнал. – 1998. – № 2. – С. 79–97.
 13. Панок В. Г. Психологічна служба: навч.-метод. посіб. для студ. і викладачів / В. Г. Панок. – Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня «Рута», 2012. – 488 с.
 14. Пастух Л. В. Модель сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти / Л. В. Пастух // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2014. – Вип. 2(34). – С. 231–239.
 15. Пахальян В. Э. Каким должен быть и каким может быть психолог, работающий в системе образования? / В. Э. Пахальян // Вопросы психологии. – 2002. – №6. – С. 103–112.
 16. Пов'якель Н. І. Індивідуально-типологічні характеристики системи саморегуляції як умова регулятивної культури професійного мислення психолога-практика / Н. І. Пов'якель // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. – Т. І : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : Міленіум, 2005. – Ч. 15. – С. 161–165.
 17. Пророк Н. В. Практичний психолог: професійно важливі якості / Н. В. Пророк // Психологія. – 2002. – № 1(33). – С. 16–17.
 18. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер, 2002. – 432 с.
 19. Семиченко В. А. Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх психологів / В. А. Семиченко // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. – Т. І : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : Міленіум, 2005. – Ч. 15. – С. 109–112.
 20. Чепелева Н. В. Особистісна підготовка психолога-практика / Н. В. Чепелева // Персонал. – 2000. – № 5. – С. 17–19.
 21. Яценко Т. С. Активное социально-психологическое обучение : теория, процесс, практика: учеб. пособ. для студ., слушателей и препод. по специальности «Психология» /

Т. С. Яценко. – Хмельницький : Изд-во НАПВУ, М. : Изд-во СИП РИА, 2002. – 792 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Abramova G. S. Vvedenye v praktycheskuju psyhologuju / G. S. Abramova. – М. : Akademyja, 1996. – 224 s.
2. Амуннов Н. А. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов / Н. А. Амуннов, М. В. Молочанов // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13, № 5. – С. 104–109.
3. Bondarenko O. F. Psychologichni osoblyvosti suchasnoi' molodi ta problemy profesijnoi' pidgotovky psyhologiv-praktykiv / O. F. Bondarenko // Praktychna psyhologija ta social'na robota. – 2003. – № 4. – С. 8–11.
4. Vachkov Y. V. Vvedenye v professyju «psyholog»/ Y. V. Vachkov, Y. B. Grynshpun, N. S. Prjazhnykov. – Moskva-Voronezh : Yzd-vo Mosk. psyhol.-soc. yn-ta, 2002. – 255 s.
5. Grejlih O. O. Profesijno vazhlyvi jakosti praktychnogo psyhologa jak predmet naukovogo doslidzhennja / O. O. Grejlih, L. P. Smashna // Gumanitarnyj visnyk Perejaslav-Hmel'nyc'kogo pedagogichnogo universytetu imeni Grygorija Skovorody: Pedagogika. Psyhologija. Filosofija. – Perejaslav-Hmel'nyc'kyj, 2012. – Vyp. 25. – С. 287–288.
6. Danylova T. N. Oprosnik dyagnostyky typu napravlenosti lychnosti praktycheskogo psyhologa / T. N. Danylova // Praktychna psyhologija ta social'na robota. – 2004. – № 8. – С. 41–44.
7. Danylova T. M Formuvannja gumanistychnoi' sprjamovanosti osobystosti majbutn'ogo praktychnogo psyhologa : avtoref. dys...kand. psyhol. nauk : spec : 19.00.07– pedagogichna ta vikova psyhologija / T. M. Danylova; In-t psyhologii' imeni G. S. Kostjuka APN Ukrai'ny. – K., 2004. – 19 s.
8. Dubrovyna Y. V. Shkol'naja psyhologicheskaja sluzhba / Y. V. Dubrovyna. – М. : Pedagogyka, 1991. – 232 s.
9. Emel'janov Ju. N. Aktyvnoe social'no-psyhologicheskoe obuchenye / Ju. N. Emel'janov. – L. : LGU, 1985 – 166 с.
10. Maksymenko S. D. Do problemy rozrobky osvithn'o-kvalifikacijnoi' harakterystyky suchasnogo psyhologa / S. D. Maksymenko, T. B. Il'i'na // Problemy pidgotovky i pidvyshhennja kvalifikacij' praktychnyh psyhologiv ; za red. S. D. Maksymenka. – K. – Ternopil' : Nyka-Centr, 2002. – С. 7–17.

11. Medvedjeva S. A. Rozvytok asertyvnosti majbutnih praktychnyh psihologiv u procesi i'h profesijnogo stanovlennja : dys. na zdobuttja kand. psihol. nauk : spec : 19.00.07 – pedagogichna ta vikova psihologija / Svitlana Anatolii'vna Medvedjeva; Universytet menedzhmentu osvity NAPN Ukrainy. – K., 2010. – 246 s.
12. Molokanov M. V. Vlyjanye lychnostnyh osobennostej na professyonal'nyj vybor v praktycheskoj psychology / M. V. Molokanov // Psychologycheskyj zhurnal. – 1998. – № 2. – S. 79–97.
13. Panok V. G. Psychologichna sluzhba: navch.-metod. posib. dlja stud. i vykladachiv / V. G. Panok. – Kam'janec'-Podil's'kyj : TOV Drukarnja «Ruta», 2012. – 488 s.
14. Pastuh L. V. Model' senzytyvnosti osobystosti praktychnyh psihologiv zakladiv osvity / L. V. Pastuh // Teoretychni i prykladni problemy psihologii' : zb. nauk. prac' Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu im. V. Dalja. – 2014. – Vyp. 2(34). – S. 231–239.
15. Pahal'jan V. Э. Kakym dolzhen byt' y kakym mozhet byt' psiholog, rabotajushhyj v systeme obrazovanyja? / V. Э. Pahal'jan // Voprosy psychology. – 2002. – №6. – S. 103–112.
16. Pov'jakel' N. I. Indyvidual'no-typologichni harakterystyky systemy samoreguljacji' jak umova reguljatyvnoi' kul'tury profesijnogo myslennja psihologa-praktyka / N. I. Pov'jakel' // Aktual'ni problemy psihologii': zb. nauk. prac' Instytutu psihologii' imeni G. S. Kostjuka APN Ukrainy. – T. I : Organizacijna psihologija. Ekonomichna psihologija. Social'na psihologija / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – K. : Milenyum, 2005. – Ch. 15. – S. 161–165.
17. Prorok N. V. Praktychnyj psiholog: profesijno vazhlyvi jakosti / N. V. Prorok // Psychologija. – 2002. – № 1(33). – S. 16–17.
18. Rean A. A. Psychologyja y pedagogyka / A. A. Rean, N. V. Bordovskaja, S. Y. Rozum. – SPb. : Pyter, 2002. – 432 s.
19. Semychenko V. A. Teoretyko-metodologichni osnovy pidgotovky majbutnih psihologiv / V. A. Semychenko // Aktual'ni problemy psihologii': zb. nauk. prac' Instytutu psihologii' imeni G. S. Kostjuka APN Ukrainy. – T. I : Organizacijna psihologija. Ekonomichna psihologija. Social'na psihologija / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – K. : Milenyum, 2005. – Ch. 15. – S. 109–112.
20. Chepeljeva N. V. Osobystisna pidgotovka psihologa-praktyka / N. V. Chepeljeva // Personal. – 2000. – № 5. – S. 17–19.

21. Jacenko T. S. Aktyvnoe social'no-psychologicheskoe obuchenye : teoryja, process, praktyka: ucheb. posob. dlja stud., slushatelej y prepod. po specyjal'nosti «Psychologyja» / T. S. Jacenko. – Hmel'nyckyj : Yzd-vo NAPVU, M. : Yzd-vo SYP RYA, 2002. – 792 s.

L.V. Pastukh. The peculiarities of motivational component of practical psychologists' sensitiveness in the system of education. The importance of motivational component of sensitiveness of practical psychologists' personalities in the system of education is showed in the article. The selection of methods for determining the level of the development of sensitiveness' motivational component is proved according to the integrating the results of theoretical studies on sensitiveness problem as professionally important quality of practical psychologists and its components. The results of the research of peculiarities of motivational component of practical psychologists' sensitiveness in the system of education are presented. There have been analysed the significance of sensitiveness for practical psychologists and their level of targeting on humanistic and existential type of relationship with a client who appeared as empirical referents of a studied component. According to the summarized results of these two indices the levels of motivational component of sensitiveness of practical psychologists' personalities in education system are defined. The conclusion was made concerning the average level of the development of sensitiveness motivational component predominance (more than two-thirds of respondents).

The gender and age features of sensitiveness motivational component of practical psychologists are revealed. It was found that older practical psychologists have higher level of motivational component sensitiveness. The higher level of motivation component of sensitiveness is revealed to be distinctive to female practical psychologists. It was suggested that the differences in the levels of motivational component of practical psychologists in the education system are manifested by more expressed orientation of women-psychologists in humanistic and existential type of relationship with a client compared to men.

There have been described the expediency of empirical studies of other sensitiveness components of practical psychologists' personality in the education system (psychophysiological, cognitive, behavioral, emotional) and the definition of integrative index and social and demographic ones of this basis (age, sex, place of residence), organizational and professional (school type, qualifying category) sensitiveness factors.

Key words: sensitiveness, sensitiveness components, motivational component of sensitiveness, practical psychologists, humanistic and existential type of relationship with a client, sensitiveness significance, level of development of sensitiveness motivation component.

Received September 21, 2014

Revised October 24, 2014

Accepted November 05, 2014